

Запухляк В. З.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-39>

НЕРІВНІСТЬ І СОЦІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ У НОВІЙ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Питання економічного прогресу під впливом процесів глобалізації та соціально-економічної поляризації поступово виходять за межі лише економічного зростання і набувають соціального й гуманітарного виміру. Глобальні ініціативи та інституціалізація концепції сталого розвитку є підтвердженням того, що прогрес має відображати не лише економічний розвиток, а й орієнтуватися на побудову соціально справедливих, екологічно збалансованих та гуманітарно орієнтованих суспільств. Варто відзначити дві ключові глобальні ініціативи, які заклали фундамент соціальної стійкості та глобального прогресу: це проголошені у 2000 р. Цілі розвитку тисячоліття на період 2000-2015 рр., які стали однією з перших спроб об'єднати глобальні зусилля для соціалізації економічних процесів, та визначені у 2015 р. Цілі сталого розвитку на період 2016-2030 рр., які закріпили принцип «Leave no one behind» [1]. Через ці ініціативи соціальна стійкість була імplementована в модель глобального економічного прогресу.

Разом з тим, завдання зазначених Цілей не вдалося досягнути в повному обсязі ні в першому, ні в другому випадку. Світ став занадто поляризованим, щоб зрівнятися за рівнем економічного і соціального розвитку, інституційного та інфраструктурного забезпечення. Нерівність залишається серед важливих стримуючих чинників глобального економічного прогресу, і для її оцінки недостатньо використовувати ВВП як базовий для оцінки економічного зростання, бо цей показник не відображає нерівності доходів серед населення. За даними World Inequality Lab «найбагатші 10% населення світу наразі отримують 52% світового доходу, тоді як найбідніша половина населення – 8,5%. Найбагатші 10% населення світу володіють 76% усього багатства» [2]. Проведене дослідження [3] підтверджує, що глобальна нерівність має регіональні відмінності: країни Європи демонструють найнижчий рівень нерівності, тоді як країни Латинської Америки, Африки та Близького

Сходу демонструють високу концентрацію доходів у руках невеликої частини населення (рис. 1). Разом з тим, нерівність доходів залишається структурною рисою глобальної економіки, попри окремі періоди скорочення розриву між країнами, бо згідно із дослідженням ООН, нерівність всередині країн суттєво погіршується, і 71% населення світу все ще проживає в країнах, де рівень нерівності все ще високий [3].

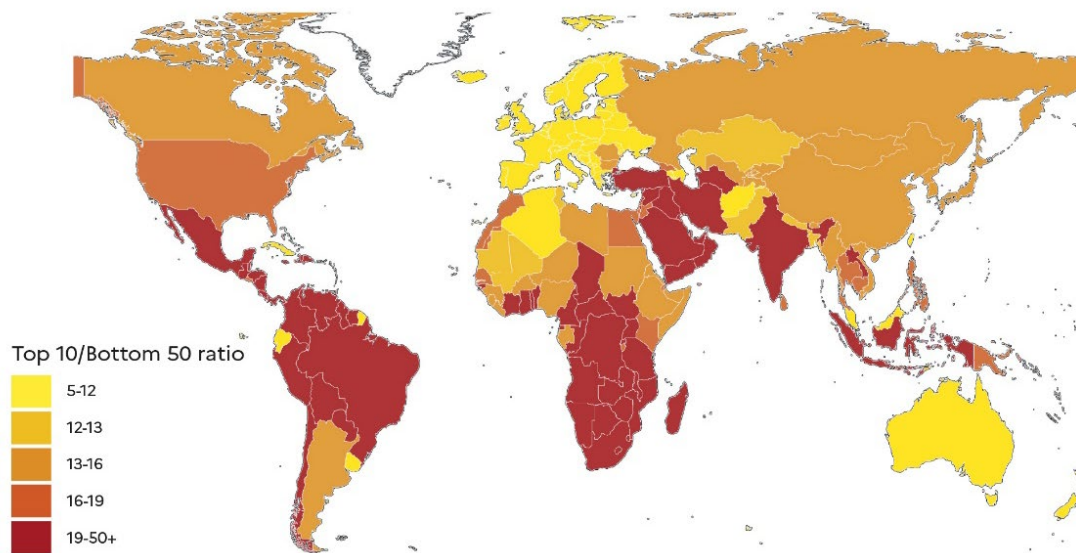

Рис. 1. Нерівність доходів між найбагатшими 10% та найбіднішими 50% у світі, 2021 р.

Джерело: [3]

Варто враховувати, що питання нерівності – це не лише питання доходів, воно охоплює нерівність у доступі до освіти, охорони здоров'я, ринку праці, електоральних можливостей, доступі до їжі та води, тощо. Все частіше економічна нерівність поєднується з гендерною, яка, незважаючи на значний прогрес, залишається важливим викликом для суспільства. За даними UNESCO [4], у більшості країн досягнуто значного гендерного паритету в початковій і середній освіті. ЮНЕСКО прийняло Стратегію щодо гендерної рівності в освіті та через освіту на 2019-2025 роки, якою було визначено два основних завдання: «зміцнення систем освіти для гендерної трансформації та сприяння гендерній рівності; розширення можливостей дівчат та жінок через освіту для кращого життя та майбутнього» [4]. Економічна сфера залишається чутливою до гендерної нерівності. За даними Світового економічного форуму, зменшуються гендерні розриви на світовому ринку праці, але за регіонами ситуація відрізняється, тому досягти стійкості дуже складно.

Наприклад, «представництво жінок у робочій силі залишається нижчим за представництво чоловіків майже в кожній галузі та економіці, причому жінки становлять 42% світової робочої сили та 31,7% керівників вищої ланки» [5].

Сучасні процеси глобалізації, цифровізації та структурних трансформацій породжують нову систему ризиків, а соціальні інститути часто не встигають адаптуватися до змін. У цьому контексті соціальна стійкість відображає здатність суспільства підтримувати соціальну згуртованість, відтворювати соціальні зв'язки, забезпечувати адаптацію інститутів до трансформаційних процесів. Тому в сучасній моделі глобального економічного прогресу особливого значення набуває соціальна стійкість, яка виступає не лише наслідком, а й однією з його головних передумов. Саме вона формує основу для довгострокової економічної стабільності, зниження нерівності та підвищення рівня суспільного добробуту.

Література:

1. Universal Values. Principle Two: Leave No One Behind. UN Sustainable Development Group. URL: <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind>
2. World inequality report 2022. executive summary. World inequality lab, 2021. URL: <https://wir2022.wid.world/executive-summary/>
3. Inequality – bridging the divide.un. URL: <https://www.un.org/en/un75/inequality-bridging-divide>
4. From access to empowerment: unesco strategy for gender equality in and through education 2019-2025. UNESCO. 2019. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369000>
5. Global Gender Gap Report 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/in-full/key-findings-e7709cd964/>